

Fes teva la cultura popular

Programa d'activitats educatives
a les Cases de la Festa

Flamenk

Cicle superior d'educació primària

Índex

1. INTRODUCCIÓ	3
1.1. Presentació	
1.2. Objectius didàctics	3
1.3. Activitats	4
2. PREVISITA	5
2.1. Preparats per a una festa ben grossa?	5
a) Presentació	5
b) Contingut	5
- Preparats per a una festa ben grossa?	5
- Què fa especial la festa?	6
- I tu, com la faries?	7
c) Cloenda	8
2.2. Flamenk	8
a) Presentació	8
b) Contingut	9
- Flamenk	9
- El quadre flamenc	10
c) Cloenda. Informacions sobre la visita	11
3. VISITA. Flamenk.	12
3.1. Dades tècniques	12
3.2. Presentació i propòsit	12
3.3. Objectius	12
4. POSTVISITA	13
4.1. Presentació	13
4.2. Fes teva la festa	13
4.3. Per anar més enllà	14
ANNEX 1: Fitxes per a l'alumnat de cycle superior d'educació primària	15
ANNEX 2: Recursos	21

1. Introducció

1.1. Presentació

La Xarxa de Cases de la Festa ofereix als centres educatius de la ciutat un programa d'activitats que tenen l'objectiu de **divulgar la cultura tradicional i popular d'una forma participativa i motivadora**.

En elaborar la proposta que teniu a les mans, s'ha trobat fonamental destacar **el valor de la cultura popular i tradicional com a patrimoni viu**. Es parteix de la concepció que els esdeveniments populars (les festes, els aplecs, les trobades...) són un element clau de la vida social i cultural d'una ciutat. En viure'ls, es reforça el sentiment d'identitat cultural, transmesa de generació en generació, proporcionant als membres de la comunitat un sentit de continuïtat, cohesió social i pertinença.

A més, el material que tot seguit us presentem, emfatitza el fet que per mantenir viu aquest patrimoni es requereix la **participació** de tothom, ja sigui gaudint d'aquestes activitats culturals com a espectadors o essent part activa de la seva posada en escena.

També es pretén que els infants coneguin aquestes activitats i s'hi endinsin per descobrir el seu valor social i personal. Social perquè permeten formar-ne part i compartir amb el grup, la qual cosa és un clar exemple de **col·laboració, generositat i convivència**. Però també personal, com a protagonistes de l'acció, l'espectacle i la vivència, a través de la implicació **en el territori i el reforç de la identitat en un món canviant**.

En conclusió, l'activitat els ha de permetre accedir a **experiències d'un alt valor personal i cultural, com són la participació, la identitat cultural, la cooperació o la implicació en el territori**, connectant-lo i vinculant-lo amb una societat, amb el seu entorn proper, amb una història i amb la seva capacitat d'evolució i transformació.

1.2. Objectius didàctics

La proposta planteja que l'alumnat sigui competent per:

1. Identificar algunes de les singularitats de les activitats de cultura popular i tradicional a través de la comparació i el contrast amb altres activitats col·lectives perquè reconguin els valors socials que tenen implícits (generositat, respecte a la diversitat, col·laboració, etc.).
2. Associar la cultura popular amb activitats riques, engrescadores i capaces de seduir públics molt diferents, a partir de situar-les en entorns festius col·lectius, per reconèixer-ne el valor d'identitat col·lectiva i de cohesió social en la vida de les ciutats.
3. Manifestar curiositat i interès per aquestes activitats perquè cooperin en la posada en escena d'aquestes experiències i perquè s'animin a mantenir viu aquest patrimoni cultural.

1.3. Activitats

Per a l'alumnat del cicle superior d'educació primària s'ofereix la possibilitat que el grup classe s'adreci a un equipament de la Xarxa de les Cases de la Festa per participar al concert **Flamenk**, un espectacle modern i actual que lidera una de les formacions més potents de casa nostra: Cía. de Manuela.

Més enllà d'aquesta experiència, per dotar-la de significació i funcionalitat, es planteja un treball complementari per fer a l'aula centrat en la cultura popular i tradicional que evidencii la importància d'aquestes manifestacions culturals en la vida col·lectiva de la ciutat.

Així doncs, el programa d'activitats que tot seguit us presentem es concreta de la manera següent:

	Activitat	Descripció	Lloc i temps estimat de desenvolupament	Material docent	Fitxes alumnes
PRE-VISITA	Preparats per a una festa ben grossa?	Presentació del tema: la cultura popular i tradicional	Aula 2 h	x	x
	Flamenk. <i>Presentació</i>	Activitat de motivació i activació de coneixements previs sobre el flamenk	Aula 50 min	x	x
VISITA	Flamenk. <i>Concert</i>	Un espectacle sobre el món del flamenc. A càrrec de la Cía. de Manuela.	Cases de la Festa 2 h	x	
POST-VISITA	Participa a la festa	Propostes d'activitats i dinàmiques per concloure l'activitat o projectar-la.	Aula	x	

Aquest dossier detalla la proposta descrivint les activitats i aportant orientacions didàctiques per desenvolupar-la a l'aula. D'altra banda, es compta amb un material directament adreçat a l'alumnat perquè faci de suport a l'activitat.

També teniu a la vostra disposició un dossier específic per treballar l'audició i els continguts musicals específics elaborat per la productora del concert. Podeu accedir a aquest document des de l'apartat educatiu del web de les Cases de la Festa <http://www.bcn.cat/casesdelafesta/educacio>.

2. Previsita

2.1. Preparats per a una festa ben grossa?

a) Presentació

Aquesta primera activitat es presenta com un treball previ a l'aula que permet emmarcar l'experiència que s'aborda des del programa d'activitats educatives de les Cases de la Festa per a aquestes edats. La seva funció és activar les informacions prèvies que els alumnes tenen sobre el tema i presentar els conceptes clau sota els quals es treballa el programa per a aquestes edats.

La proposta contempla el desenvolupament en dues sessions, però en funció de l'interès dels alumnes i del temps de què disposem podem ampliar-la o escurçar-la.

L'activitat s'estructura en els moments següents:

- Presentació. *Preparats per a una festa ben grossa?* (30 min)
- *Què fa especial la festa?* (20 min)
- *I tu, com la faries?* (40 min)
- *Cloenda de l'activitat* (10 min)

b) Contingut

Preparats per a una festa ben grossa?

En Jordi, la Belinda i la Yasmina revisen un cartell de festa major. Al programa de festes es parla d'activitats de **cultura popular i tradicional**. A què es refereix? A partir d'aquesta presentació es comparteix amb l'alumnat aquest concepte perquè facin suposicions sobre quines activitats es presenten sota aquest títol. Tot i que més endavant els personatges fan una breu presentació dels termes, serà interessant que els infants comparteixin les seves primeres suposicions. D'aquesta manera podrem saber fins a quin punt estan familiaritzats amb els conceptes que es tractaran.

Un cop presentat el tema podem passar a llegir les aportacions dels personatges. La fitxa els demana que relacionin cada aportació amb un conjunt de fotografies. A través d'aquestes s'intenta exemplificar aspectes clau relacionats amb la cultura popular i la seva riquesa com a patrimoni immaterial i viu d'un poble o país. L'alumnat haurà de relacionar cada comentari amb un grup de fotografies i haurà d'explicar el perquè de la relació. Tot seguit compartim amb vosaltres els criteris seguits per fer aquesta relació:

Jordi: memòria, innovació, diversitat.

Belinda: participació, col·laboració, generositat.

Yasmina: identitat, cohesió social i emoció.

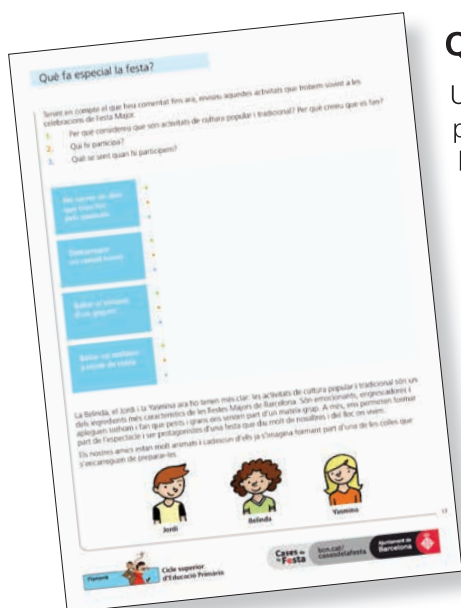

A la posada en comú podem portar el debat una mica més enllà i demanar que, amb les seves pròpies paraules, defineixin què és la cultura popular i tradicional, que posin exemples i que pensin en mostres representatives.

Cal tenir en compte que el nivell d'informació entre uns i altres pot ser molt diferent. Hi ha famílies que viuen amb intensitat aquestes activitats i altres que no hi paren tanta atenció. Per aquest motiu, el nivell de coneixement a l'aula pot ser molt divers. Convé dedicar temps perquè uns i altres s'expliquin, presentin davant del grup les seves experiències i comparteixin els dubtes i les emocions que aquestes activitats provoquen.

També cal parar atenció en el fet que les activitats de cultura popular i tradicional formen part del patrimoni cultural viu. Costums, celebracions, balls, músiques... formen part d'aquesta riquesa cultural, que pren formes diverses a cada territori i evoluciona al ritme de la seva societat. Si el grup és culturalment divers, serà molt enriquidor destinar un temps a comentar altres manifestacions de cultura popular i tradicional, comparar-la amb les activitats que s'han presentat i descobrir els elements que unes i altres poden compartir, com la participació, la celebració o la gresca i la diversió que provoquen. A més, es pot reflexionar sobre com s'han anat integrant al territori altres manifestacions culturals tradicionals d'altres pobles, les quals enriqueixen aquest patrimoni i són un element de cohesió social.

Finalment, es recomana que es tingui en compte l'experiència a l'escola respecte a les manifestacions de cultura popular. La castanyada, el concert de Nadal, el carnestoltes o els jocs florals també són activitats de cultura popular. Els alumnes les han viscut any rere any i serà interessant que reconeguin en aquestes festes de l'escola la voluntat de compartir, de fer la festa entre tots, de gaudir plegats d'una oportunitat que ens ofereix la nostra cultura de sentir-nos vinculats amb el territori, amb el lloc on vivim i identificar-nos-hi.

Què fa especial la festa?

Un cop plantejat el tema arriba el moment de relacionar les activitats de cultura popular i tradicional amb algunes de les activitats que es desenvolupen a les Cases de la Festa.

Es proposa a l'alumnat que, en petits grups (poden ser els mateixos amb què han treballat el contingut anterior) destaquin els aspectes que relacionen aquestes activitats amb la cultura popular. Les preguntes intenten ser prou obertes perquè cadascú elabori els seus propis arguments.

Què les caracteritza com a activitats de cultura popular i per què es fan?

Qui hi participa?

Què creus que se sent en participar-hi?

La posada en comú serà un bon moment per copsar fins a quin punt entenen el sentit d'aquestes manifestacions i alhora ens permetrà reforçar els aspectes que considerem oportuns. A partir de les respostes dels alumnes, el docent ha de permetre arribar als tres aspectes clau que transmeten aquestes activitats:

- 1. Per què es fan?** A partir d'aquesta pregunta hem d'arribar al valor **TRADICIONAL**. Les activitats es fan perquè contenen aspectes clau del poble, de la seva tradició i de la forma en què els seus habitants han gaudit des de fa molt de temps, perquè han passat de pares a fills. En el transcurs del temps i gràcies al seu caràcter obert, han anat incorporant elements nous que les han enriquit i les han fet evolucionar (respecte a la diversitat, patrimoni viu, memòria, identitat en un món canviant).
- 2. Qui hi participa?** A partir d'aquesta pregunta hem d'arribar al valor **POPULAR**. Són activitats participatives obertes a tothom que organitzen els veïns i les veïnes i en les quals pot participar tota la ciutadania. Són manifestacions col·lectives que es viuen en grup i que permeten que aspectes com la col·laboració, l'esforç, l'ajuda mútua, la generositat i el respecte envers els altres facin de motor per a la seva posada en marxa.
- 3. Què creus que se sent en participar-hi?** A partir d'aquesta pregunta hem d'arribar al valor d'**IDENTITAT CULTURAL**. Aquestes activitats estan arrelades a un territori, són pròpies del lloc on vivim. I en participar-hi, gràcies al fet que permeten compartir sentiments, emocions i diversió, fan que ens identifiquem amb aquest lloc, perquè faciliten l'arrelament i la pertinença de tots i ens conviden a participar-hi i a crear conjuntament. El valor cultural s'entén com el fet d'estar en un entorn amable, on convivim i aprenem a viure i gaudir tots plegats, per poder així construir, créixer i avançar col·lectivament.

Després de posar en comú l'activitat anterior, per reforçar els aspectes clau que es plantegen, podem animar tot el grup a pensar en altres activitats que responguin als conceptes popular, d'identitat cultural o tradicional, però que no els reuneixin tots. Per facilitar-los que descobreixin els valors que amaguen activitats com els castellers, els diables o els gegants, podem iniciar el debat plantejant que analitzin sota aquests paràmetres activitats com ara veure la televisió, el futbol o pujar a atraccions de fira.

En funció del coneixement del grup, si ho creiem necessari, podem presentar materials multimèdia que permetin conèixer amb més detall els personatges, les activitats i les seves característiques. Al final d'aquest document trobareu un seguit de recursos que us poden servir de suport.

I tu, com la faries?

La darrera activitat planteja un cas hipotètic, en el qual els alumnes han estat convidats a participar en un intercanvi amb nens i nenes d'altres cultures. En funció del que coneixen i de les reflexions que han compartit entorn de la cultura popular, hauran d'elaborar una proposta que els permeti presentar-se, tot informant de qui són, d'on vénen i quins valors els representen. Per dur a terme aquest treball dividirem el grup classe en petits subgrups amb els quals hauran de donar resposta a les preguntes següents:

- Quines activitats senten pròximes i els representen?
- Què els aporten aquestes activitats i a quins valors les associen?
- Quina manifestació cultural explica aquests valors?

L'objectiu és que esmentin els valors que atribueixen a les activitats seleccionades per explicar com s'hi identifiquen.

Un cop contestades les preguntes, cada subgrup haurà de triar l'activitat que més els encaixi i els sedueixi i haurà de fer una breu representació a l'aula de la seva peça. Amb aquesta, simularan l'activitat de cultura popular i presentaran els valors que volen destacar-ne i els elements identificatius que hi troben.

Si el grup se sent animat podem deixar-los temps perquè guarneixin la seva representació amb maquillatges, disfresses o elements que els permetin fer més vistosa la seva posada en escena. Al final d'aquest document, a l'apartat de recursos, trobareu informacions i recursos multimèdia que els poden ajudar a preparar l'escenificació.

c) Cloenda de l'activitat

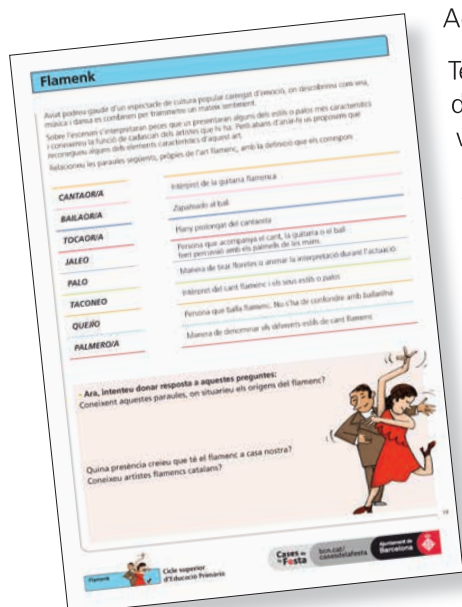
En finalitzar la sessió convé remarcar els objectius plantejats a l'inici de la proposta per copsar l'acord o desacord dels alumnes amb les afirmacions següents:

- Les activitats de cultura popular i tradicional permeten la participació de tothom a les festes populars (grans, petits, mitjans...), ja sigui fent la festa o gaudint-la.
- Tothom que ho vulgui pot formar part d'una colla d'activitats de cultura popular i tradicional.

Aquest moment també ofereix l'oportunitat d'informar el grup de la realització de l'activitat que faran a les Cases de la Festa, on tindran l'oportunitat de descobrir un equipament i una activitat molt vinculada amb la festa, la cultura popular i tradicional i la participació ciutadana.

2.2. Flamenk

a) Presentació

Aquesta activitat es planteja com a preparació de la visita de les Cases de la Festa.

Té la intenció de presentar la temàtica i crear expectatives respecte a l'activitat que es desenvoluparà a la Casa de la Festa per generar entre l'alumnat curiositat i ganes de viure l'experiència entorn de l'art del flamenk.

Al dossier específic per treballar l'audició trobareu una extensa informació sobre el flamenk, els seus elements, trets característics i els detalls de la posada en escena.

La proposta contempla els moments següents:

- Presentació de l'activitat. Flamenk (10 min)
- Activitat. *El quadre flamenc* (30 min)
- Cloenda. *Informacions sobre la visita* (10 min)

b) Contingut

Flamenk

El flamenc és una música de transmissió oral. Però en un moment de la seva història, cap a mitjans del s. XVIII passa de ser una música de caràcter anònim a convertir-se en una expressió artística d'autor. Manté, això sí, la seva essència popular, atès que el seu aprenentatge és oral, passa de pares a fills i representa l'essència cultural d'un col·lectiu.

Per aquest motiu es presenta a l'alumnat dins el concepte de cultura popular i molt vinculada a l'art, sentiment i expressió fonamental en la seva interpretació.

Per endinsar-se en matèria es proposa una primera activitat en la qual puguin descobrir part del vocabulari emprat en el flamenc. Conèixer-lo ajudarà a situar els orígens d'aquesta música i algunes de les característiques de la seva interpretació.

CANTAOR/A	Intèrpret de la guitarra flamenca
BAILAOR/A	Zapateado al ball
TOCAOR/A	Plany prolongat del <i>cantaor/a</i>
JALEO	Persona que acompanya el cant, la guitarra o el ball fent percussió amb els palmells de les mans
PALO	Manera de tirar floretes o animar la interpretació durant l'actuació
TACONEO	Intèrpret del cant flamenc i els seus estils o <i>palos</i>
QUEJÍO	Persona que balla flamenc. No s'ha de confondre amb <i>ballari/na</i>
PALMERO/A	Manera de denominar els diferents estils de cant flamenc

Tot seguit es fan tres preguntes obertes que tenen l'objectiu que el grup estableixi relacions entorn dels orígens andalusos del flamenc i la presència d'aquesta manifestació de cultura popular a casa nostra.

Cal destacar que, com a música popular que és, els orígens del flamenc són incerts, el pas de diverses cultures pel sud de la península Ibèrica (tartessis, fenicis, grecs, romans, àrabs, jueus i cristians) són els inicis dels seus fonaments. En tot cas, es pot afirmar que Andalusia és el bressol del flamenc, amb un desenvolupament molt lligat al poble gitano, fins al punt de constituir-se com un element cultural característic d'aquest poble i d'aquesta regió, encara que no exclusiu.

Pel que fa a la seva relació amb Barcelona, destaquen dues vies diferenciades, si bé molt relacionades entre si. D'una banda, la cultura popular de la mà dels gitanos andalusos que arriben a Barcelona amb la intenció d'establir-s'hi, ja des de finals del segle XIX. I, de l'altra, com a art, a través dels espectacles flamencs que entren a l'escena artística i cultural del segle XIX i principis del XX als cafès concert de Barcelona.

Des de llavors, aquesta relació entre el flamenc i la ciutat ha donat pas a l'aparició de grans artistes de l'escena flamenca a casa nostra, com Carmen Amaya, una balladora excepcional que va revolucionar el gènere amb els seus moviments. Actualment trobem grans figures del flamenc com Mayte Martín, Miguel Poveda, Juan Manuel Cañizares i Juan Gómez Chicuelo, entre d'altres.

D'altra banda, l'herència d'aquesta cultura, dona pas a un gènere propi de casa nostra, la rumba catalana, vinculada al flamenc, al poble gitano i a la trobada amb diversos estils musicals, com l'havanera o la salsa, que va donar pas a un ritme de ball alegre que s'acompanyava d'un toc de guitarra propi, el ventilador.

Aquesta presentació serà molt més rica si l'acompanyem d'alguna audició en què puguin reconèixer la música flamenca i la rumba, així com veure algun contingut multimèdia relacionat amb la dansa i la interpretació dels cantaores, cantaoras i guitarristes.

El quadre flamenc

El flamenc és un art que s'escolta, es canta i es balla. Tant en la seva representació espontània com en els espectacles, apareixen elements destacats: la veu, amb el cant; la dansa, amb el ball; i la música, amb el toc de guitarra. En definitiva, una música plena de força, caràcter, sentiment, ritme i espontaneïtat.

De cara a conèixer-lo una mica més, es proposa descobrir els principals elements que surten a escena en un espectacle flamenc, tot relacionant les imatges amb les paraules amagades a la sopa de lletres.

D	R	I	G	U	L
C	V	E	U	N	K
E	E	M	I	H	A
C	A	N	T	Z	S
A	X	C	A	Y	U
I	O	E	R	T	P
X	E	T	R	E	A
O	B	B	A	L	L
G	F	U	I	O	M
A	S	D	F	I	E
E	Q	W	E	R	S
S	F	T	U	I	T

Tot i que a l'audició s'aprofundirà d'una forma vivencial i significativa, l'activitat permetrà situar-los. En fer-ho convé destacar tres aspectes:

- La veu, amb la seva peculiar expressivitat, és l'element principal del cant flamenc, reforça les emocions i sentiments que es vol transmetre amb la música.
- El ball, amb dos elements fonamentals en la seva execució: els peus, que marquen el ritme i el compàs, i els moviments de mans i braços tant característics, que reforcen el caràcter de la peça i el contingut de la lletra.
- Quant als instruments, la guitarra és el principal. D'altra banda, cal destacar el paper del caixó i les palmes, que acompanyen el ritme i el compàs a la interpretació.

Fetes les presentacions es demana als alumnes que expressin el seu parer sobre aquesta música i comparteixin els coneixements que en tenen.

Serà interessant saber quines relacions estableixen amb músiques actuals, com ara les de diversos grups que difonen la rumba catalana, de vegades amb fusions estilístiques i interessants innovacions (Micu, Sabor de Gràcia o La Troba Kung-Fú, entre d'altres).

Quan coneguem el parer de l'alumnat i les seves impressions sobre aquest art podrem saber quin és el seu punt de partida i farà més rica la valoració que en faci un cop hagi participat a l'activitat de les Cases de la Festa.

Us recordem que el document de presentació del concert incorpora una àmplia informació sobre el flamenc, els seus principals palos i la seva evolució al llarg del temps. També us remetem a l'apartat de recursos, on trobareu alguns documents multimèdia que poden servir de suport a l'activitat i poden enriquir notablement el contingut.

c) Cloenda de l'activitat. Informacions sobre la visita

Aquest serà el moment de presentar la visita a les Cases de la Festa i compartir amb l'alumnat quan s'hi anirà i què hi faran i aprofitar per recordar tots els aspectes relacionats amb les sortides que feu.

Aquesta activitat no es fa a totes les cases de la Xarxa de Cases de la Festa. Al web <http://www.bcn.cat/casesdelafesta/educacio> trobareu la informació actualitzada.

A l'apartat de recursos trobareu alguns enllaços, llibres i altres referències relacionades amb el flamenc. D'altra banda, novament insistim que es consulti el document de preparació de l'audició.

3. Visita. Flamenk

3.1. Dades tècniques

Grups	Grup classe de 5è i 6è d'educació primària
Durada de l'activitat	Dues hores
Lloc de realització	Al web http://www.bcn.cat/casesdelafesta/educacio trobareu la informació pertinent.

3.2. Presentació i propòsit

El concert que s'oferirà vol ser una aproximació al flamenc amb un traç modern, emprenedor i trencador que defuig els folklorismes fàcils relacionats amb aquest tipus de música.

Representa el flamenc més modern i actual, que lidera una de les formacions més potents de casa nostra: Cía. de Manuela.

És a partir d'aquesta idea que es farà un repàs de la història del flamenc, es presentarà la instrumentació i els quatre *palos* o estils més importants d'aquest gènere: la *soleá*, la *siguiriya*, la *bulería* i el tango.

3.3. Objectius

Els plantejaments didàctics de l'activitat tenen els objectius següents:

1. Acostar una cultura musical que ens és molt propera per qüestions socials i històriques i que molt sovint deixem de banda per desconeixement.
2. Trencar certs estereotips lligats a aquest tipus de música, com certs folklorismes i regionalismes que de vegades desvirtuen la imatge i la qualitat d'aquest gènere musical.
3. Gaudir de música en directe.
4. Donar a conèixer la instrumentació del flamenc, tant del més antic com de l'actual.
5. Conèixer les dades bàsiques de la història i de l'evolució del flamenc.
6. Fer passar una estona amena i engrescadora als assistents al concert.

La visita es realitza fent la reserva a través del PAE (Programa d'activitats escolars del Consell de Coordinació Pedagògica de Barcelona) www.bcn.cat/educacio/pae.

o directament des del web de les Cases de la Festa <http://www.bcn.cat/casesdelafesta/educacio>.

4. Postvisita

4.1. Presentació

Aquesta darrera fase té per objectiu tancar el procés encetat amb el **Programa d'activitats educatives de les Cases de la Festa**.

Un cop realitzades les activitats a l'aula i a les Cases de la Festa, es planteja un tancament centrat en l'activitat desenvolupada, en aquest cas el flamenc, per recordar l'experiència viscuda i el que s'ha descobert a través de les activitats, així com aprofundir en la rumba catalana, un estil estretament relacionat amb el flamenc i molt vinculat a la ciutat de Barcelona.

4.2. Fes teva la festa

Després d'haver dut a terme totes les activitats, serà interessant que l'alumnat comparteixi les impressions i els records sobre el que ha viscut.

Recordem que l'objectiu és contactar amb les manifestacions de la cultura popular i tradicional catalana i destacar les emocions que ens desperten. Per aquest motiu es proposa una activitat que permeti investigar i establir relacions entre el flamenc i la rumba catalana, identificant els elements que relacionen aquest estil musical amb l'evolució i la trajectòria que el flamenc ha recorregut a casa nostra.

Per fer-ho, us proposem dues audicions. Totes dues presenten una mica d'història de la rumba catalana, de les seves arrels i, sobretot, del seu estil inconfusible:

Gato Pérez. *La rumba de Barcelona*. (<http://www.calarumba.com/audios/gato-perez-rumba-de-barcelona.html>)

Àudio de la cançó homenatge que el Gato Pérez fa a la rumba catalana, en què parla dels seus orígens i característiques singulars.

Rosario Flores. *Al son del tambor*. (<http://www.myspace.com/rosarioflores>)

És un tema que Rosario Flores dedica al seu pare, Antonio González *El Pescaïlla*, gitano del barri barceloní de Gràcia i un dels precursors de la rumba catalana.

En sentir les interpretacions es poden reconèixer diferents elements que permeten establir paral·lelismes entre el flamenc i la rumba catalana (el so de guitarres, les palmes i els jaleos...). Per parar atenció en aquests aspectes els demanarem que:

- En escoltar les peces identifiquin i llistin els elements que relacionen els dos estils musicals.
- Exposar què els ha agradat i què no els acaba de convèncer d'aquestes peces.

La proposta és fer-ho per equips, de forma que puguin compartir arguments i sensacions, que hi posin paraules que els permetin entendre's entre ells i que finalment organitzin les seves idees per presentar-les a la resta de grups.

Per últim, cal tenir molt present que la rumba és una música de ball molt festiva que permet compartir moments de diversió i expressió col·lectiva, amb la qual cosa provar de ballar-la serà una manera bonica de concloure l'activitat.

4.3. Per anar més enllà

Conscients de tota la versatilitat i riquesa del tema, es planteja que aquest tancament també pugui esdevenir un recurs interessant per plantejar als alumnes noves propostes que projectin l'activitat cap a una de nova.

En aquest sentit, al material de recursos trobareu un munt d'activitats (plàstiques, de descoberta, experimentació, musicals, lingüístiques...) associades al flamenc i a la resta de manifestacions de cultura popular i tradicionals que es treballen al **Programa d'activitats educatives de les Cases de la Festa**. A través d'aquestes es podran obrir noves vies de curiositat i estímul a la descoberta d'aquesta **cultura intangible que és patrimoni dels barcelonins i de les barcelonines**.

ANNEX 1

Fitxes per a l'alumnat de cicle superior d'educació primària

Preparats per a una festa ben grossa?

La Yasmina, el Jordi i la Belinda estan entusiasmats: d'aquí dos dies comença la Festa Major! A la porta de l'escola hi ha un cartell que ho anuncia.

Mirant-lo atentament descobreixen una informació que els desperta la curiositat: "Activitats de **cultura popular i tradicional**". I es pregunten: *Què és això? Què es fa en aquestes activitats? Seran divertides?*

Què n'opineu, què en sabeu, quines activitats creieu que són? Parleu en veu alta, segur que entre tots ho descobrireu.

Com vosaltres, en Jordi, la Belinda i la Yasmina han compartit les seves impressions i arriben a aquestes conclusions. Paeu atenció en el que diuen i relacioneu-ho amb les imatges que trobareu més avall.

Jordi

És clar! A la Festa Major hi ha activitats que fa anys i panys que es fan. La meua àvia, de petita, ja ballava sardanes. Però no són pas passades de moda, perquè s'han anat modernitzant.

Són activitats divertides, que sempre es viuen amb altra gent. Participant-hi sentim que formem part d'un mateix grup, que és propi i representatiu del lloc on vivim, amb el qual compartim moments emocionants.

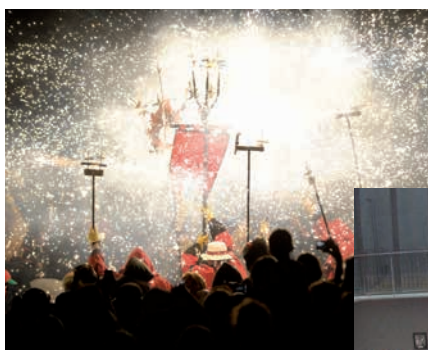

Yasmina

Belinda

Aquestes activitats les preparen els veïns i les veïnes. I en muntar-les, pensen en tothom. S'hi han d'esforçar molt perquè surtin bé, però la feina entre tots sempre dóna més satisfacció.

Què fa especial la festa?

Tenint en compte el que heu comentat fins ara, reviseu aquestes activitats que trobem sovint a les celebracions de Festa Major.

1. Per què considereu que són activitats de cultura popular i tradicional? Per què creieu que es fan?
2. Qui hi participa?
3. Què creus que se sent quan hi participem?

Fer córrer un drac que treu foc pels queixals	☐	☐	☐
Descarregar un castell humà	☐	☐	☐
Ballar al voltant d'un gegant	☐	☐	☐
Ballar en rotllana a ritme de cobla	☐	☐	☐

La Belinda, el Jordi i la Yasmina ara ho tenen més clar: les activitats de cultura popular i tradicional són un dels ingredients més característics de les Festes Majors de Barcelona. Són emocionants, engrescadores i apleguen tothom i fan que petits i grans ens sentim part d'un mateix grup. A més, ens permeten formar part de l'espectacle i ser protagonistes d'una festa que diu molt de nosaltres i del lloc on vivim.

Els nostres amics estan molt animats i cadascun d'ells ja s'imagina formant part d'una de les colles que s'encarreguen de preparar les activitats de cultura popular i tradicional.

Jordi

Belinda

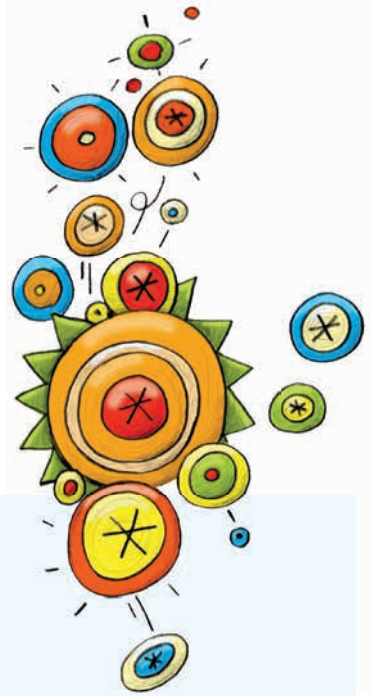
Yasmina

I tu, com la faries?

Ara imaginem-nos que farem un intercanvi amb nens i nenes d'un país ben llunyà que mai han vingut a Barcelona. I haurem de preparar una senzilla representació per explicar als visitants qui som, què ens caracteritza, com ens definim i quins són els nostres valors.

Feu-vos les preguntes següents:

- **Quines activitats pròpies del vostre barri, poble o ciutat sentiu pròximes a vosaltres i creieu que us representen?**
- **Què us pot aportar el fet de participar en algunes d'aquestes activitats?**
Per exemple: el sentiment de pertànyer a un grup, la generositat, l'esforç, la convivència, el treball en equip, el respecte, la solidaritat...
- **Penseu quina manifestació de cultura popular i tradicional us pot ajudar a explicar aquests valors. I per què considereu que és la que millor ho pot fer.**

I ara, mans a l'obra: cal assajar una representació, una posada en escena en què a través del vostre moviment i del teatre expliqueu tot el que creieu que és important destacar.

Flamenk

Aviat podreu gaudir d'un espectacle de cultura popular carregat d'emoció, on descobrireu com veu, música i dansa es combinen per transmetre un mateix sentiment.

Sobre l'escenari s'interpretaran peces que us presentaran alguns dels estils o *palos* més característics i coneixereu la funció de cadascun dels artistes que hi ha. Però abans d'anar-hi us proposem que reconegueu alguns dels elements característics d'aquest art.

Relacioneu les paraules següents, pròpies de l'art flamenc, amb la definició que els correspon:

CANTAOR/A	Intèrpret de la guitarra flamenca
BAILAOR/A	<i>Zapateado</i> al ball
TOCAOR/A	Plany prolongat del <i>cantaor/a</i>
JALEO	Persona que acompanya el cant, la guitarra o el ball fent percussió amb els palmells de les mans
PALO	Manera de tirar floretes o animar la interpretació durant l'actuació
TACONEO	Intèrpret del cant flamenc i els seus estils o <i>palos</i>
QUEJÍO	Persona que balla flamenc. No s'ha de confondre amb <i>ballari/na</i>
PALMERO/A	Manera de denominar els diferents estils de cant flamenc

- Ara, intenteu donar resposta a aquestes preguntes:**

Coneixent aquestes paraules, on situaríeu els orígens del flamenc?

Quina presència creieu que té el flamenc a casa nostra?
Coneixeu artistes flamencs catalans?

El quadre flamenc

El flamenc és poesia que es canta i es balla; que s'escolta i es mira. És per aquest motiu que s'entén com un art, ja sigui interpretat de forma espontània al carrer o en una festa, com interpretat en una sala o en forma d'espectacle.

Als espectacles, el quadre flamenc és el conjunt encarregat de posar-lo en escena. Pot ser una formació molt diversa, encara que hi ha elements que sempre hi són: música, dansa i ritme. Ara us en presentarem alguns elements que, combinats en aquesta formació, queden perfectament integrats, com les paraules en aquesta sopa de lletres

D	R	I	G	U	L
C	V	E	U	N	K
E	E	M	I	H	A
C	A	N	T	Z	S
A	X	C	A	Y	U
I	O	E	R	T	P
X	E	T	R	E	A
O	B	B	A	L	L
G	F	U	I	O	M
A	S	D	F	I	E
E	Q	W	E	R	S
S	F	T	U	I	T

Arian Botey, La Botzina

- Heu sentit mai cant flamenc, l'heu vist ballar? I altres músiques que us el recordin?
- Què espereu trobar en un espectacle flamenc? Compartiu les informacions i suposicions que teniu sobre aquest art, molt arrelat a casa nostra.

🔹 El dia del concert a les Cases de la Festa descobrireu més detalls sobre el flamenc. Aneu-hi disposats a sentir a través de les oïdes, la vista i l'ànima.

ANNEX 2

Recursos

Cultura popular i valors

Publicacions:

- Bargalló, Josep. *Cultura popular, cultura nacional. Elogi de la diversitat i la interculturalitat (Reflexions a l'entorn de l'estructuració d'un model festiu i simbòlic plural)*. Disponible en línia a: <http://www.festes.org/arxius/elogidiversitat.pdf> [Consulta: 18 de desembre del 2012].
- Quintana, Jordi; i Jordi Cerdà. "Cultura popular, cultures populars i escola", *Perspectiva escolar*, núm. 293, p. 2-9, 2005. Disponible també en línia a: http://www.ub.edu/ntae/jquintana/articulos/QuintanaCerd%C3%A0_culturesPE.pdf [Consulta: 18 de desembre del 2012].
- Quintana, Jordi; i Jordi Puig. *Les Cases de la Festa a Barcelona: imatgeria, foc i música*, col. Quaderns del Consell de Coordinació Pedagògica, núm. 6, ed. Institut Municipal d'Educació de Barcelona, 2013.
- Soler, Joan. *Enciclopèdia de la Fantasia Popular Catalana*. Barcelona, Barcanova, 1998.
- Soler, Joan. *Cultura popular tradicional*. Barcelona, Pòrtic, 2001.
- Soler, Joan (dir.). *Tradicioniari. Enciclopèdia de la cultura popular de Catalunya*. Vol 4. La festa. Barcelona, Enciclopèdia Catalana, 2005.
- Soler, Joan. "Apunts sobre la cultura popular a l'escola", *Escola Catalana*, vol. 45, núm. 466, p. 15-16, 2010. Disponible també en línia a: <http://www.omnium.cat/ca/article/apunts-sobre-la-cultura-popular-a-l-escola-3983.html> [Consulta: 18 de desembre del 2012].

Recursos audiovisuals:

- "El valor de la cultura popular", programa radiofònic de Catalunya Ràdio, 15 d'agost del 2012: <http://www.catradio.cat/reproductor/658113> [Consulta: 18 de desembre del 2012].

El flamenc

Recursos audiovisuals:

- *FLAMENC-O*. Sèrie documental de set capítols que vol acostar al públic l'impacte del flamenc en la història, la tradició i la cultura catalanes. Televisió de Catalunya: <http://www.tv3.cat/flamenco/> [Consulta: 18 de desembre del 2012].
- *La rumba de Barcelona*. Sèrie documental, produïda per LE SEPT (França) amb la col·laboració de Televisió de Catalunya, 1992. Disponible en línia a: <http://www.calarumba.com/articulos/recopilacion-de-fragmentos-del-documental-la-r.html> [Consulta: 21 de febrer del 2013].
- "Flamenc a Catalunya". Programa *Moments*. RTVE. <http://www.rtve.es/alacarta/videos/moments/moments-flamenc-catalunya/1293794/> [Consulta: 18 de desembre del 2012].
- *Flamenc tradicional català i rumba històrica*. Associació per la promoció del flamenc tradicional català. Disponible en línia a: http://www.bossarecords.com/archivos/ca/artista_biografia.php?ar=124. [Consulta: 18 de desembre del 2012].
- Per conèixer els passos de flamenc: <http://www.youtube.com/user/katul4?feature=watch> [Consulta: 18 de desembre del 2012].

- Per conèixer els passos del taconeo: <http://musica-y-baile.practicopedia.lainformacion.com/flamenco/como-ejecutar-los-pasos-del-taconeo-15833> [Consulta: 18 de desembre del 2012].
- *El Flamenco en Primaria*. Benjamín Perea: <http://flamencoprimaria.blogspot.com.es/> [Consulta: 18 de desembre del 2012].
- “Flamenc i en Pere i el llop”. *Atrapa-sons*. Barcelona, Televisió de Catalunya, 2007: http://www.edu3.cat/Edu3tv/Fitxa?p_id=30357 [Consulta: 18 de desembre del 2012].
- “La música gitana i en Peer Gynt”. *Atrapa-sons*. Barcelona, Televisió de Catalunya, 2007: http://www.edu3.cat/Edu3tv/Fitxa?p_id=30586 [Consulta: 18 de desembre del 2012].
- Reportatge sobre flamenc-fusió. *Loops!*. Televisió de Catalunya: <http://www.youtube.com/watch?v=KvOBjsVKOM8> [Consulta: 18 de desembre del 2012].
- *Cala Rumba*. Projecte web de consulta sobre la rumba catalana. <http://www.calarumba.com/> [Consulta: 21 de febrer del 2013].
- Declaració de la Unesco del flamenc com a patrimoni de la humanitat. Disponible en línia a: <http://www.unesco.org/culture/ich/index.php?lg=es&pg=00011&RL=00363> [Consulta: 18 de desembre del 2012].

Publicacions:

- Llibre-CD didàctic *Método de ritmo y cante flamenco*. Disponible en línia a: http://www.flamencolive.com/html/l_cante_e.htm [Consulta: 18 de desembre del 2012].
- *Barcelona flamenca*. Barcelona, Metròpolis Mediterrània, 2000. Disponible en línia a: http://www.bcn.es/publicacions/bmm/bcn_flamenca/ [Consulta: 18 de desembre del 2012].
- Mayol i Puentes, Josep M.; i Maria Antònia Pujol i Subirà. *Requetetxec*, 2010. Unitat 13: “El grup de rumba catalana”; Unitat 15: “Els grups de jazz i de flamenc”. Disponible en línia a: <http://www20.gencat.cat/portal/site/CulturaDepartament/menuitem.4f810f50a62de38a5a2a63a7b0c0e1a0?vgnextoid=403b591bb3e73310VgnVCM2000009b0c1e0aRCRD&vgnnextchannel=403b591bb3e73310VgnVCM2000009b0c1e0aRCRD&vgnnextfmt=default&contentid=6ac0fe30e2e73310VgnVCM2000009b0c1e0aRCRD> [Consulta: 18 de desembre del 2012].

Poesia i lletres:

- Lletres de flamenc: <http://www.letrasdeflamenco.com/> [Consulta: 18 de desembre del 2012].
- Blog *Poesías cantadas de Lorca*: <http://blocs.xtec.cat/poesialorca/> [Consulta: 18 de desembre del 2012].
- Alberti, Rafael. *Marinero en tierra*.
- García Lorca, Federico. *Romance sonámbulo*.
- García Lorca, Federico. *Retrato de Silverio Franconetti*.

Audicions:

- Flauta travessera per *bulerías*: <http://www.youtube.com/watch?v=ssWvo5sc4Fg> [Consulta: 18 de desembre del 2012].
- Mostra de flamenc-house: <http://www.youtube.com/watch?v=hNUiVAzogE> [Consulta: 18 de desembre del 2012].
- Mostra de flamenc-fusió: <http://www.youtube.com/watch?v=vLXohVfgMf4> [Consulta: 18 de desembre del 2012].
- Cano, Carles. *La rumba del medi ambient*. Disponible en línia a: <http://www.goear.com/listen/02c0dce/la-rumba-del-medi-ambient-projectepoemusica> [Consulta: 18 de desembre del 2012].
- Chao, Manu. *Rumba de Barcelona*. Disponible en línia a: <http://www.youtube.com/watch?v=86kDZ9MhhBc> [Consulta: 18 de desembre del 2012].
- Los Manolos. *Amigos para siempre*: <http://www.youtube.com/watch?v=QmalbxmDTt0> [Consulta: 18 de desembre del 2012].
- Manzanita. *Romance sonámbulo (Verde)*. Disponible en línia a: <http://www.youtube.com/watch?v=f5UdpFDh6os> [Consulta: 18 de desembre del 2012].
- Pérez, Xavier Patricio, *Gato Pérez. La rumba de Barcelona*. Disponible en línia a: <http://www.youtube.com/watch?v=YKWQYZKHsek&> [Consulta: 18 de desembre del 2012].
- Pubill, Pere, *Peret. Gitana hechicera*. Disponible en línia a: <http://www.goear.com/listen/8aec3a/gitana-hechicera-peret; i a: http://www.youtube.com/watch?v=Twjgwozb7oM> [Consulta: 18 de desembre del 2012].

Recursos lúdics:

- Webquest *Marcando el compás*, Zoraida Pérez, IES Bajo Guadalquivir, Lebrija: <http://www.musikawa.es/zoraida/cursowq/Inicio.html> [Consulta: 18 de desembre del 2012].
- Com construir un caixó. "Cajón flamenco", *Musicandis*, IES Jaume Vicens Vives, Girona: <http://blocs.xtec.cat/musicandis/idiofons/idiofons/cajon-flamenco/> [Consulta: 18 de desembre del 2012].

Recursos sobre altres manifestacions de cultura popular:

- Calendari 2012 de Tradicions i Costums. Generalitat de Catalunya: http://www20.gencat.cat/docs/CulturaDepartament/CPCPTC/Documents_Estatics/PU_Publicacions/SD_calendari2012_tot.pdf [Consulta: 18 de desembre del 2012].
- Diversos autors. *Festes tradicionals de Catalunya*. Barcelona, Llabor, 1978.
- Capmany i Farrés, Aureli. *Costums i tradicions catalanes*. Barcelona, 1982.

I a <http://www.bcn.cat/casesdelafesta/educacio> podeu consultar activitats, espais i recursos relacionats.

Projecte didàctic: **Marinva, joc i educació**

Il·lustracions: **Lluís Cadafalch**

Disseny gràfic: **Fons Gràfic**

Fotografies: **diversos autors**

Assessorament pedagògic i implementació del programa educatiu: **Fragment, serveis culturals**

Producció i coordinació: **Servei de Cultura Popular de l'Institut de Cultura de Barcelona**

Copyright: **Marinva, joc i educació i ICUB-Ajuntament de Barcelona**